

ВПРОВАДЖЕННЯ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В ЛУЦЬКОМУ ІНСТИТУТІ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»

У статті розглядаються практичні аспекти становлення складових Болонського процесу на прикладі Луцького інституту розвитку людини університету «Україна». Аналізуються недоліки та переваги цього процесу, можливі способи його вдосконалення.

В останні роки вища освіта в Україні поступово адаптується згідно вимог Болонського процесу. Одним з перших і найважливіших його кроків є впровадження у вищій школі кредитно-модульної системи. Вона відрізняється від традиційної, прийнятої в спадок з радянських часів, іншим підходом, і вимагає зусиль для успішного втілення. В рамках Болонського процесу здійснюється дуже багато організаційних, управлінських та інших реформ системи освіти. Проте на практиці для звичайних студентів та викладачів ознакою його запровадження є перехід до кредитно-модульної системи освіти.

Болонська декларація наголошує на необхідності європейської співпраці у забезпеченні якості вищої освіти, підвищенні якості підготовки фахівців, зміцненні довіри між суб'єктами освіти, мобільності, сумісності систем кваліфікацій, посиленні конкурентоспроможності освіти.

Нормативні документи міністерства науки та освіти України [1; 2; 3] становлять невелику частину всіх офіційних роз'яснень, наказів, постанов про Болонський процес в нашій країні. Спочатку європейська кредитно-модульна система була на стадії експерименту. Під час нього були публікації, присвячені аналізу цього явища та шляхам його вдосконалення [7, 1–3; 8, 24–48; 9, 7]. Потім цю систему наказами МОН поступово запровадили у всіх вузах.

Основою для впровадження кредитно-модульної системи в Луцькому інституті розвитку людини університету «Україна» стали «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів ЛІРоЛ університету «Україна» в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу» і «Посадова інструкція викладача-куратора ІНПС ЛІРоЛ університету «Україна», затверджені керівництвом вузу 10 червня 2008 р. [4; 5]. На основі цих документів відбулись зміни в роботі вузу, передусім у навчальному процесі.

Метою цієї статті є з'ясування особливостей практики впровадження кредитно-модульної системи в університеті «Україна».

Перехід до Болонської системи у вищій освіті, який розпочався впровадженням кредитно-модульної системи організації навчального процесу, здійснюється і в Луцькому інституті розвитку людини університету «Україна». Але він дуже трудомісткий без широкого впровадження нових інформаційних технологій для обліку студентів, їх роботи, заповнення облікової документації. Цей процес має ряд недоліків і вимагає доопрацювання.

Згідно з вищеназваними документами, студент повинен за допомогою куратора ІНПС скласти індивідуальну навчальну програму з врахуванням обов'язкових дисциплін, дисциплін вибору вузу, вибору студента. Для повної реалізації вибору предмета студентом у вузі мають читатись всі можливі для вибору дисципліни. На практиці же вуз може запропонувати лише частковий можливий набір предметів, що пов'язано з відсутністю необхідного професорсько-викладацького складу, обмеженістю фінансування, неможливістю виконання деяких вимог МОН (наприклад, про наповнюваність груп). Повний вибір можна зробити лише у великому вузі зі значною кількістю студентів відповідного напрямку.

Цими ж документами передбачається можливість вивчення студентом окремих предметів у інших вузах, але ніяк не регламентується співпраця між вузами, ведення документації, зарахування вивченого матеріалу. Водночас, наприклад, передбачено здійснювати суворіший контроль відвідування занять студентами.

Особливу увагу привертає система оцінювання. Вона суттєво відрізняється як від прийнятої раніше національної п'ятибальної системи, так і від шкільної дванадцятибальної. Звичайно, існує чіткий алгоритм переведення оцінок поточного контролю, модульних контрольних робіт, практичних і лабораторних робіт в бали ECTS. Але з практики можна стверджувати, що студенти навіть молодших курсів, що зразу приступили до навчання за

кредитно-модульною системою і не знайомі з раніше прийнятою системою оцінювання у вузах, мають питання як до викладачів, так і до куратора про особливості системи оцінювання, переведення балів у дванадцятибальну та п'ятибальну системи, можливості перездач пропусків занять, отримання оцінки без складання іспиту тощо. Причому ці запитання неодноразово повторюються на різних спеціальностях і курсах. Лише студенти із спеціальностей, де глибше вивчаються точні дисципліни (математика, економіка, інформатика тощо), як правило, швидко при звичаються до нової системи оцінювання. Найгірше адаптуються студенти гуманітарних спеціальностей.

У нормативних документах МОН не передбачені особливості оцінювання таких предметів, як фізичне виховання і творчі дисципліни, в результаті чого в кожному вузі можуть виробляти власні положення, тож при переході між вузами (що передбачено полегшити впровадженням кредитно-модульної системи) студенти цих спеціальностей зустрінуться із новими складнощами.

Одним із наслідків впровадження кредитно-модульної системи оцінювання знань є збільшення кількості і складності оформлення документації як методистами та кураторами ІНПС, так і викладацько-професорським складом. Наприклад, викладач навчального предмета повинен заповнювати не лише запис залікової книжки студента, а і його ІНПС. Окрім того, перед підсумковим контролем необхідно швидко перевести оцінки поточного контролю в національній шкалі в шкалу ECTS, врахувавши модульні контрольні роботи, пропуски занять, результати лабораторних та практичних занять, науково-дослідницькі завдання.

Виконувати при цьому дії нескладні, але, порівняно з попередньою національною шкалою, триваліші та більші за обсягом. Тому вони займають більше часу, особливо для викладачів гуманітарного напрямку. Найкращим виходом було би запровадження електронних журналів міжсеместрового контролю із відповідною автоматизацією обчислень, тим більше, що з точки зору алгоритмізації проблем при цьому не виникне. Проте далеко не всі вузи зможуть забезпечити наявність на кожному занятті персонального комп'ютера, приєднаного до локальної мережі і відповідно захищеного, лише для обліку знань студентів, хоча на практиці на багатьох заняттях викладачі використовують можливості ЕОМ.

Побічним наслідком і наступним кроком розвитку такої автоматизації могла би бути повна автоматизація обліку студентів на базі магнітних перепусток, радіоідентифікаторів тощо, обладнання викладацької ЕОМ відповідними зчитувачами, введення персональної ідентифікаційної картки у кожного викладача та ще більша автоматизація обліку відвідуваності, успішності студентів, що зменшить можливі прояви корупції серед викладачів. Хоча така ідея тотального стеження не викликає схвалення з точки зору прав людини, та не є бездоганною з моральної точки зору і засад вітчизняної вищої школи.

У затверджених документах не до кінця зрозумілий спосіб оцінювання предметів, які читаються у кількох семестрах, в першому з них, наприклад, залік, а в наступному – іспит за матеріалами всього курсу. Нормативні документи в цьому випадку припускають неоднозначне трактування.

На практиці в результаті впровадження кредитно-модульної системи в ЛПРОЛ Університету «Україна» серед студентів I курсу змінився моральний клімат, знизився їх загальний рівень успішності (за даними внутрівузівської статистики абсолютна успішність зменшилась на 5,1%), але кількість талановитих студентів із прагненнями до науково-дослідницької роботи, жагою отримання нових знань збільшилась (за тими ж даними якісна успішність збільшилась на 3,9%). Це свідчить про те, що кредитно-модульна система оцінювання у студентів із потенційно найнижчою успішністю зменшує мотивацію до навчання, нівелює їх спроби здати не улюблений предмет (на першому курсі читаються багато обов'язкових для всіх дисциплін). Підвищення якісної успішності пояснюється тим, що студенти з високим загальним рівнем знань, як і раніше, успішно складають заліки та іспити.

Отже, впровадження Болонського процесу сприяє підвищенню рівня вищої освіти, але лише великим вузам із багатолітніми традиціями у великих містах, великим бюджетом, добре забезпеченими ресурсами і першокласним професорсько-викладацьким складом. При цьому існуючі нормативні документи МОН не до кінця логічні, вимагають уточнень та вдосконалення. Студенти за кредитно-модульної системи навчання здатні отримати якісну

вищу освіту за обраною спеціальністю, однак з деяким зменшенням рівня загальних знань.

Враховуючи сучасний стан справ у вітчизняній освіті, подальші дослідження щодо реалізації положень Болонського процесу у вищій школі України надзвичайно актуальні і приноситимуть користь, допомагаючи нашій державі вдосконалюватися та інтегруватися з європейським освітнім простором. Такі дослідження повинні покращити інструменти та методику впровадження кредитно-модульної системи у кожному вузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МОН України № 48 від 23.01.2004 р. «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки».
2. Наказ МОН України № 774 від 30.12.2004 р. «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» .
3. Наказ МОН України № 612 від 13.07.2007 р. «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року».
4. Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів ЛІРоЛ Університету «Україна» в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу від 10.06.2008 р.
5. Посадова інструкція викладача-куратора ІНПС ЛІРоЛ Університету «Україна» від 10.06.2008.
6. Чуйко Г., Чуйко Н. Болонський процес українською. – Херсон: ХДТУ, 2004. – 23 с.
7. Рашкевич Ю.М. Легенди та міфи Болонського процесу [Електронний ресурс]. – www.osvita.org.ua
8. Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я. Модернізація вищої освіти і Болонський процес // Освіта України. – 2004. – № 60–61. – С. 24-48.
9. Яблонський В. Українська вища школа і Болонські стандарти // Українська газета. – 2004. – № 34. – С. 7.